

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(А.З.Підгорний)

« _____ » _____ 2016 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

**на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030506 «Прикладна статистика»**

за темою:

**СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РИНКУ ПРАЦІ В
УКРАЇНІ**

Виконавець

студентка ІV курсу обліково-
економічного факультету

Дранко Г. М. _____
(підпис)

Науковий керівник

к.е.н., доцент Семенова К. Д.

(підпис)

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕЧНІ ОСНОВИ РИНКУ ПРАЦІ	5
1.1 Поняття та функції ринку праці.....	5
1.2 Попит і пропозиція на ринку праці та їх фактори	14
1.3 Класифікація та сегментація ринку праці.....	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ	26
2.1 Система відносних показників оцінки ринку праці	26
2.2 Статистичні методи аналізу стану і динаміки показників ринку праці	35
РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	44
3.1 Аналіз економічно активного населення	44
3.2 Аналіз структури і динаміки зайнятого та безробітного населення.....	52
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку економіки України особлива увага привертається проблемам ринку праці. Ринок праці посідає одне з центральних місць посеред інших ринків. Особливої актуальності на ринку праці набувають проблеми ефективної зайнятості населення України, запобігання збільшення масового безробіття, а також спроби заснувати ринок робочої сили.

На ринок праці впливає багато факторів, більша частина яких залежить від товарного ринку. Під впливом стану економіки, структурних змін і способу господарювання, технічного і організаційного рівня підприємств, кількісно-якісної збалансованості засобів виробництва і робочої сили формується кон'юнктура ринку. Людський фактор на ринку праці може діяти не тільки в межах певних завдань, а також самостійно ставити умови для їх вирішення.

Недооцінювання в останні роки сфери зайнятості та її вплив на економіку країни призвели до того, що сам механізм зайнятості став гальмуванням економічних реформ.

Дослідженням ринку праці України займалися і займаються багато вітчизняних вчених, оскільки це питання на сучасному етапі набуло значної актуальності. Зокрема, А. В. Никоненко досліджував особливості формування промислового сегмента ринку праці, Афендікова Н. О. вивчає особливості формування ринку робочої сили в сільському господарстві, Большая О. В. присвятила свої праці проблемі неформальної зайнятості, А. П. Гайдуцький зосередив увагу на дослідженні української трудової міграції за кордон, Терюханова І. Н. розглядає проблему працевлаштування інвалідів.

У більшості наукових праць розглядаються тільки окремі проблеми використання трудових ресурсів та формування ринку робочої сили, але в умовах ринкових відносин існує необхідність комплексного вивчення українського ринку праці та розробці пропозицій щодо покращення соціального становища працівників.

Метою даного дослідження є вивчення сучасного стану ринку праці в Україні, особливості його функціонування та визначення напрямів для подальшого розвитку.

Завданнями даної роботи є:

- 1) аналіз основних проблеми розвитку ринку праці в Україні;
- 2) оцінка основних показників зайнятості та безробіття;
- 3) визначення структури та аналіз динаміки ринку праці;
- 4) визначення шляхів покращення стану ринку праці в Україні.

Об'єктом дослідження безпосередньо є ринок праці в Україні, його особливості розвитку в ринковій економіці.

Предметом дослідження є економічні та соціально-трудові відносини, що склалися в процесі функціонування українського ринку праці на сучасному етапі економічного розвитку України, а також ті проблеми ринку праці, які необхідно вирішувати для забезпечення його ефективного функціонування.

Для статистичної оцінки сучасного ринку праці в Україні у роботі будуть визначені основні показники зайнятості та безробіття, розраховані показники динаміки та структури, використано метод аналітичного вирівнювання та прогнозування.

Інформаційну базу дослідження склали дані статистичних збірників і періодичних видань та статистичні матеріали з тематичних проблем роботи, які наводяться в спеціальних виданнях та засобах масової інформації.

ВИСНОВКИ

Ринок праці є невід'ємною частиною економічної системи, оскільки саме на ринку праці відбувається формування, розподіл та відтворення робочої сили. Наразі, коли одним з вирішальних факторів розвитку будь-якої економіки стає людський капітал, питання ефективного функціонування ринку праці набувають дедалі більшої актуальності. Протягом останніх десятиліть підходи до природи праці, зайнятості, мотивації та інших аспектів його функціонування неодноразово кардинально змінювались.

Будь-яка країна формує свій ринок праці з урахуванням національної специфіки, стану і напрямів розвитку власної економіки. Кожній державі притаманні свої особливості формування ринку праці, зумовлені ресурсними, географічними, економічними, політичними та іншими причинами.

Проаналізувавши ринок праці в Україні та його складові за останні десять років, нами було досліджено, що найбільша чисельність економічно активного населення в Україні віком 15–70 років була у 2008 році і становила 22,4 млн. осіб, з них 20,7 млн. осіб працездатного віку. Протягом наступних 6 років чисельність економічно активного населення зменшувалась, і у 2015 році кількість економічно активного населення віком 15 – 70 років становила 18,1 млн. осіб, з них 17,4 млн. осіб були у працездатному віці.

У 2015 році порівняно з 2014 роком чисельність економічно активного населення зменшилась на 1823 тис. осіб або на 9,2%, при чому кожний відсоток цього зменшення містить у собі 199,2 тис. осіб. За період з 2006 р. по 2015 р., чисельність економічно активного населення по Україні зменшилася на 4182,9 тис. осіб або на 18,8%. Найбільше зменшення чисельності економічно активного населення було у 2014 році, воно зменшилось на 2059,7 тис. осіб або на 9,2% і склало 19920,9 тис. осіб. Найбільше зростання економічно активного населення було у 2007 і 2008 році, чисельність зростала щороку на 0,3%.

Розглянувши чисельність зайнятого населення в Україні, необхідно сказати, що найбільша чисельність зайнятого населення в Україні була у 2008 році і становила 20972,3 тис. осіб, з них 19251,7 тис. осіб були працездатного віку. Наступні 5 років чисельність зайнятого населення хоча і була нижчою, ніж у 2008 році, проте прослідковувалась тенденція до збільшення кількості зайнятого населення. З 2014 року чисельність зайнятого населення знову почала знижуватись, і у 2015 році чисельність зайнятого населення віком 15-70 років була найнижчою і становила 16443,2 тис. осіб, з них 15742 тис. осіб були у працездатному віці.

В останні роки в країні йде стабільне зниження чисельності населення, це призводить до того, що трудовий потенціал країни зменшується, а цей чинник відповідно загострює проблему підвищення зайнятості і зниження безробіття в Україні.

У 2015 році статевий розподіл за професійними групами зайнятих осіб показав, що значне домінування жінок порівняно з чоловіками спостерігалось серед технічних службовців (83,5% проти 16,5%); працівників сфери торгівлі та послуг (67,5% проти 32,5%); фахівців (64,6% проти 35,4%); професіоналів (61,0% проти 39,0%), натомість чоловіки переважали серед кваліфікованих робітників з інструментом (86,3% проти 13,7%) та робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування (83,8% проти 16,2%).

У структурі зайнятого населення за професійними групами найбільшу частку складали особи, які працювали у найпростіших професіях (18,4%), професіонали (17,7%) та працівники сфери торгівлі та послуг (16,4%).

Досліджуючи чисельність безробіття в Україні було виявлено, що чисельність безробітних постійно змінюється, тенденції до збільшення чи зменшення прослідкувати не можливо. Найменша чисельність безробітного населення в Україні була у 2007 році і складала 1417,6 тис. осіб. У 2009 році відбулося різке підвищення кількості безробітних і склало 1958,80 тис. осіб. Якщо порівняти 2015 р. з 2009, то чисельність безробітного населення знову зменшилась і склала 1654,70 тис. осіб.

Рівень безробіття населення (за методологією МОП) віком 15–70 років у цілому по Україні у 2015р. становив 9,1% економічно активного населення зазначеного віку, а серед населення працездатного віку – 9,5%. Потягом усього аналізованого періоду рівень безробіття населення то збільшується, то знижується.

Найвищий рівень безробіття у 2015 році по Україні був у Луганській області і складав 15,6 %, також високий рівень безробіття був у Донецькій області, він складав 13,8%. Найнижчий рівень безробіття був у Київській та Одеській областях і складав відповідно 6,4% та 6,5%. Якщо показник в регіонах порівнювати з Україною, то у 8 областях рівень чисельності безробіття менший за 9,1%, а у 16 областях вищий.

Найнижчий рівень безробіття спостерігався серед осіб у віці 50 – 59 років (14,1%) та 40 – 49 років (20,8%). В Україні найбільше від безробіття потерпають молоді особи у віці від 15–24 років (21,8%) економічно активного населення. Високий рівень безробіття серед молоді віком 15–24 роки пояснюється тим, що значна частина молодих людей не має необхідних професійних навичок і досвіду роботи. Молоді, яка отримала освіту, важко вперше влаштуватися на роботу, яка б відповідала отриманій професії або спеціальності. З кожним роком на ринку праці вимоги до робітників зростають, тому молоді все важче влаштуватись на роботу.

Виходячи із сучасних реалій, конкретні заходи щодо розвитку ринку праці повинні бути гнучкими, мати економічний та соціальний ефект, тому перспективи подальшого розвитку та вдосконалення ринку праці України пов'язані з підвищенням рівня зайнятості та зменшенням рівня безробіття. Для досягнення цієї мети потрібно сформулювати пріоритетні напрямки реформування ринку праці. До них ми можемо віднести:

- вдосконалення системи оплати праці з метою відродження основних функцій заробітної плати. Створення мотиваційного потенціалу працівників за рахунок збільшення заробітної плати відповідно від професійних надбань працівників;

- збільшення попиту на робочу силу як з боку приватного так і з боку державного сектору економіки. Впровадження механізмів щодо працевлаштування

випускників навчальних закладів: взаємодія роботодавців з професійно-технічними навчальними закладами, участь роботодавців у створенні сучасної навчально-виробничої бази, створення центрів перепідготовки та фахового навчання працівників;

- створення нових робочих місць через створення сприятливого інвестиційного режиму в країні для зарубіжних підприємств та за рахунок розвитку малого та середнього бізнесу. Державна підтримка малого та середнього бізнесу може бути досягнута за допомогою надання податкових канікул та пільгового кредитування українським виробникам або ж впровадження, так званих, «податкових канікул» терміном 3-5 років;

- удосконалення механізму застосування праці іноземців в Україні з метою запобігання їх нелегальній зайнятості;

- державна підтримка на ринку праці може бути досягнута за рахунок надання субсидій на підвищення кваліфікації чи перепідготовку працівників, надання пільгових кредитів і податкових пільг для відкриття нових підприємств в проблемних регіонах;

- створення умов для працевлаштування молоді та випускників вищих навчальних закладів. Це можливо досягнути як за рахунок створення нових робочих місць, так і за рахунок звільнення осіб, які досягли пенсійного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бараник З. П. Статистика праці: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 246с.
2. Богиня Д. П., Долгова Л. І., Куліков Г. Т. та ін. Мотивація праці в ринковій економіці. – К.: ІЕ НАН України, 1997.
3. Боярский А.Я. Общая теория статистики / Боярский А.Я., Викторова Л.Л., Гольдберг А.М., и др. / Под ред. Гольдберга А.М., Козлова В.С. – М.: Финансы и статистика, 1985. – 367 с.
4. Васильченко В. С. Ринок праці та зайнятість: (навч. посібник). – К.: НДЦ ПЗРП, 1996.
5. Герасимчук В.І. Соціально орієнтований ринок праці і проблеми його становлення/ К.: Вид-во принт експрес, 2000. – 32 с.
6. Гришнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносина: Підруч. / О.А. Гришнова. – К.: Знання, 2004. – 535 с.
7. Грішанова О.А. Організація праці. / Грішанова О.А. // Економіка праці та соціально-трудова відносина: [підруч.]. – К. – 2006. – 559с.
8. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносина: підручник. – К.: Знання, 2006. – 535 с.
9. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
10. Калинина А.В. – К.: МАУП, 1996- ст.3 Програма изучения дисциплины «Рынок труда и занятость»
11. Кравець О.С. Статистика: Навчальний посібник. – О.: Пальміра, 2008. – 266 с.
12. Купалова Г.І. Соціально-економічна сутність форми та функції ринку робочої сили// Зайнятість та ринок праці. – Вип. 2, 1994. - с. 12-19.
13. Либанова Э. М. Рынок рабочей силы (Методы анализа и возможности регулирования). — К.: ИПК Гос. службы занятости, 1993.
14. Лисенко Л.І., Максимов Б.В. Ринок праці. Техніка пошуку роботи: Навчальний посібник. – К.: Професіонал, 2004. – 320 с.

15. Лугінін О.Є. Статистика праці. / Лугінін О.Є., Білоусова С.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 580с.
16. Маршавін Ю.М. Регулювання ринку праці України: теорія і практика системного підходу: монографія. – К.: Альтерпрес, 2011. – 396 с.
17. Мочерний С.В., Довбенко М.В. Економічна теорія: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. — 856 с.
18. Оникиєнко В. В. Основные направления развития рынка труда на Украине и формирование механизма регулирования занятости //Материалы республиканской научно-практической конференции. Ч. II. – К: СОПС Украины НАН Украины, 1991. – С. 3.
19. Павленков В. А. Рынок труда. — М.: Общество «Анкил», 1992.
20. Петрова І.Л. Ринок праці: процес сегментації: монографія. – К.: УДПУ, 1996. – 178 с.
21. Петюх В.М. Ринок праці: навч.посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 288 с.
22. Семенова К.Д. Статистика. Курс лекцій для студентів II-III курсів усіх форм навчання всіх спеціальностей (Відп. за випуск.. – Одеса: ОДЕУ, ротاپронт, 2011 р. - 140 с.)
23. Статистична інформація: Методологічні пояснення [Електронний ресурс] // Сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
24. Старовойтова Л. И. Занятость населения и ее регулирование: учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Л. И. Старовойтова, Т. Ф. Золотарева. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 192 с.
25. Статистичний збірник «Регіони України» за 2013р.
26. Степанова В.О. Інвестиції в основний капітал та їх вплив на економіку України / В. О. Степанова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2 (6). – С. 108.
27. Тарасенко І.О. Статистика. К.: Центр навчальної літератури, 2006р. – 344 с.

28. Таршина О.С. Теоретичні аспекти зайнятості трудових ресурсів та формування ринку робочої сили //Економіка та держава. – 2006. – С. 92-94.
29. Терюханова І. Н. Інваліди на ринку праці: шляхи підвищення конкурентоспроможності.// Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – №7. – С.149-152.
30. Уманець Т.В. Статистика / Уманець Т.В., Пігарєв Ю.Б. // Навчальний посібник. – К.:Вікар, 2003. – 623 с.- (Вища освіта ХХІ століття).
31. Ушенко Н.В. Напрямки реалізації державного регулювання зайнятості населення України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №11. – С.72-75.
32. Чернявська О.В. Ринок праці: навч.посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 522 с.
33. Шибаніна О.В. Ринок праці та основні напрями його ефективного розвитку //Економіка АПК. – 2006. - №6. – С.115-122.
34. Офіційний сайт Державної служби статистики України:
<http://www.ukrstat.gov.ua>
35. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України:
<http://www.dcz.gov.ua>